

Possessurs da secundas habitaziuns sedefendan

La finanziaziun dalla carta gratuita da hosps a Tujetsch e Mustér caschuna discussiuns

HANS HUONDER/FMR

■ **Il possessurs da secundas habitaziuns da Tujetsch e Mustér s'accordan buca cullas midadas previdas ella carta da hosps gratuita. El sesentan discriminai en cumparegliaziun culs auters hosps da vacanzas.** Venderdis proxim sefatschentan ils cussegls da vischnaunca da Mustér e Tujetsch dalla carta da hosps gratuita. En quei connex vegnan els orientai davart las ponderaziuns che han menau a differentas midadas. Da discussiun dat en quei connex surtut ina midada: Il possessurs da secundas habitaziuns duein saver far diever la stad suletamein duront siat dis in suenter l'auter dallas pendicularas. Tenor las duas cuminonzas ei quei ina discriminaziun da quella part dils hosps da vacanzas. En ina posiziun ch'ei vegnida tarmessa quels dis als dus cussegls da vischnaunca ed allas suprastonzas communalas scriva la Cuminonza d'interess dils possessurs da secundas habitaziuns da Tujetsch: «Ei sa gie buca esser che quella part dils hosps che finanziescha biebein 50% da tuttas expensas turisticas (incl. infrastruttura) tenor il principi dil caschunader, vegn strufegiada. Per part ei quei quels hosps ch'emproun ensemen cun ils indigens da promover el senn zun positiv in svilup persistent ed ecologic dalla regiun Sedrun-Mustér.»

700 commembers e lur dretgs

En lur posiziun fan ils exponents dallas cuminonzas valer lur dretgs: La lescha davart las taxas da turissem sco era la cunvegientscha da prestaziun dallas duas vischnauncas cun Sedrun Mustér Turissem. «Il messadi avon maun ei te-

nor nossa vesta en entgins puncts buca congruents cun nos dretgs. Quei sveglia damondas criticas.» Las cuminonzas sebasan surtut sillas taxas che lur commembers pagan ellas duas vischnauncas: «Dall'entira summa da taxas da hosps ei vegniu pagau 2019 rodund 750 000 francs da possessurs da secundas habitaziuns a Tujetsch e 640 000 francs a Mustér. Inclusiv ulteriuras contribuziuns allas taxas da turissem e taglia da vischnaunca contribueschan els pli che la mesadad da tuttas expensas pil turissem dallas duas vischnauncas.» Il possessurs da secundas habitaziuns hagien – sco ils auters hosps da vacanzas – il dretg da retrer la carta da hosps gratuita. Parter ils hosps en duas categorias seigi buca legitim. Medemamein criticheschon els la summa pagada allas pendicularas. Dalla summa totala per la carta gratuita da 625 000 francs survegnien quellas 485 000 francs quei che corrispundi ad in augment considerabel dil prezi cumparegliu cugl onn avon. Malgrad quei alzament vegni la purschida pils possessurs da secundas habitaziuns sminuida.

Separar la finanziaziun

Medemamein tematiseschon els la purschida previda pils indigens. Quels duein numnadamein saver far diever gratuit igl avegnir duront siat dis da stad dallas pendicularas d'Andermatt entochen Mustér. «Sin fundament dalla lescha ston las entradas dallas taxas da hosps vegnir impudidas pils hosps. Ina carta per indigens sa buca vegnir finanziada cun quellas entradas», puntueschan ils possessurs da secundas habitaziuns. Sco quei che la presidenta dalla cuminonza d'interess dils possessurs da secundas ha-

Vreni Müller-Hemmi: «Ina purschida gratuita pils indigens astga buca vegnir mischedada cun quella pils hosps da vacanzas. La finanziaziun ha da vegnir spartida.»

FOTO HANS HUONDER

bitaziuns da Tujetsch, Vreni Müller-Hemmi ha detg enviars la FMR, ein las novas cundiziuns dalla carta da hosps stadas il punct inicial dalla discussiun: «En quei connex lein nus far attents sil dretg, vul dir la lescha e la cunvegientscha da prestaziun. Il diever gratuit dallas pendicularas ha buca emprema prioritad per nus. El center da quei che nus gjavischon ein reducziuns ed ina purschida dil traffic public, vul dir la Viafier Matterhorn-Gottard ed ils bus locals.»

In auter concept?

Las cuminonzas d'interess dils possessurs da secundas habitaziuns ein dall'opiniun che la Sedrun Mustér Turissem SA seigi sin fundament dalla cunvegientscha da prestaziun responsabla pil svilup dils products e la purschida. «Alla seduta dil cussegl d'administraziun dalla SMT SA ils 16 da december 2020 ei vegniu presentau in tut auter concept. Igl ei vegniu desistiu explicitamein da «tut il cumpriu». Ins ha mess il focus sin in concept basaus finanzialem e turisticamein sils aspects ecologics e persistents», scriva la cuminonza en sia posiziun. Il cussegl d'administraziun da quella hagi aunc adina buca approbau il preventiv per 2022 e 2023: «El protocol da quella sesida ei scret: Il cussegl d'administraziun ha deciduu da buca acceptar las contribuziuns scursanidas pigl onn 2022.» Igl agir politic seigi ina cuntradiziun cul dretg. «La cunvegientscha da prestaziun cun Sedrun Mustér Turissem SA ei vegnida prolunghida entochen la fin 2022. Consequentamein sa ei buca dar in'otra reglamentaziun entochen che quella ei buca visada», puntuescha Vreni Müller-Hemmi.

«Carstgauns cun impediments duessan vegnir dapli a plaid»

Telefonau cun Carin Caduff, pedagoga sociala e scribenta oriunda da Vattiz

SUSI ROTHMUND/FMR

■ **Carin Caduff – ch'ei carschida si a Vattiz – ei secasada a Wädenswil el cantun Turitg. Ella ei pedagoga sociala e quei cun tgierp ed olma. Sia pissiun ei il scriver litterar ed ussa ha ella perfin anflau ina via da cumbinar quellas duas caussas.** Per la pedagoga sociala Carin Caduff ei il temps ch'ella passenta ensemen culla gruppa da habitar ella Fundaziun Stöckenweid a Feldmeilen buca «mo» lavur, mobein era ina caussa dil cor. Cu ella raquenta da sia lavur e da ses cussadents ves'ins bunamein tras il telefon co sia fatscha tarlisch. Tuttina seigi ella adina puspei alla tscherca d'enzatgei niev. La FMR ha telefonau il di d'Ascensiu culla dunna da 33 onns per intervignir co igl ei da luvrar sco pedagoga sociala duront la pandemia, co ses clients van entuorn cun quella e tgei plans ch'ella fa en connex cul scriver litterar.

FMR: Hallo – Vos haveis liber oz, tgei fageis e co vai insumma?

Carin Caduff: Engraziell, cun mei va ei bein. Oz less jeu scriver. Dapi dus onns fetschel jeu ina scolaziun per scriver litterar alla scol'aula populara a Turitg. Il zercladur ei la finissascha cun prelecziuns. Mintga participont(a) ha in quart ura a disposiziun ed oz less jeu preparar ina dramaturgia per preleger mes texts.

En Romontschia enonuschan biars Vos da Vos impuls per RTR ni dallas columnas en La Quotidiana ch'ei adina cungidas cun massa «maletgs» ed ina buna purziun humor. Danunder vegn tonta ispiraziun?

(Ri) A mi schabegian adina puspei causas «curiosas» e sur da quei scrivel jeu bugen. Ei va a mi per conservar las historias, pil parter cun auters e per l'autra sediverteschel danovamein duront scriver. En mias columnas ed els impuls descrivel pil solit muments quotidian. Il resultat ein texts plitost levs e magari descrivel era situaziuns empau tragicas, denton pil pli cun ina prisa humor.

Duront ils cuors per scriver litterar a Turitg scrivis matei tudestg?

Gie, ed jeu hai realisau ch'jeu scrivel auter per tudestg e vai dapli curascha da scriver sur da tematicas pli pesontas. Forsa ei quei aschia perquei ch'il romontsch ei pli damaneivels a mi ed il tudestg dat a mi la distanza ch'jeu drovel per saver scriver sur da quellas tematicas.

Il 2019 haveis Vos luvrau tier RTR sco redactura da radio. Suenter strusch in onn essas denton puspei turnada a luvrar sco pedagoga sociala. Ha la lavur sco redactura buca plaschiu?

Jeu sun adina alla tscherca e fetschel bugen novas experienzas. Enzatgei haveva dumandau mei sch'jeu havevsi buca inagada gust da far radio ed jeu hai tertgau – daco buca – e fatg la midada. La finfinala ha ei plaschiu ed jeu hai saviu emperder fetg bia mo hai era viu che scrivel litterar e schurnalisssem ein propi dua pèra calzers. Alla liunga mava quei era buca da pendular da Wädenswil si Cuera mintga di. Ussa sundel ventireivla sco pedagoga sociala per la gruppa da habitar cun cussadents denter 20 e 40 onns, sai denton

«Scrivel litterar e schurnalisssem ein propi dua pèra calzers.»

Carin Caduff

era buca sche lessel luvrar l'entira veta sco pedagoga sociala.

Tgei ei schon per l'entira veta. Il pli bi fuss secapescha ina cumbinaziun da professiun e pissiun.

Gliez constat ed jeu sun sin via d'anflar ora quei. Duront mia lavur cun carstgauns cul sindrom da Down, autissem, ni problems psichics hai jeu persuschiu ch'ei vivan en in mund ch'ei pleins da historias, maletgs, regurdientschas e fantasias. Olivier ei per exempel in cussadent che raquenta extrem bugen historias. Aschia havein nus duront il temps da corona entschiet a scriver si sias historias regularamein ed el ha-

veva grond plascher dil resultat sin pupi. Quei ha inspirau mei da far vinavon ed aschia hai fatg in concept per in luvratori da scriver ella instituziun. Mes schefs ein stai d'accord ed ussa porschel jeu mintga gliendisdis in luvratori da scriver als cussadents e las cussadentas dalla Stöckenweid. Il texts ein surpridents, divertents ed interessants. Ei scrivan bugen texts raquintond historias e scaffend maletgs, poesias mo era brevs.

Tals luvratoris da scriver per persunas (cun impediments) fussen segir era en autras instituziuns ni situaziuns ina purschida beinvegnida?

Il plascher ei en mintga cass avon maun, mo era il basegns da raquintar e reflectar tgei ch'occupa els. Tschei aspect ei da nezegiar ils texts sco mied da comunicaziun enviars ano. Sco daptert eisi era cheu buca aschi sempel en caussa inclusiu, jeu sedamondel adina puspei – nua ein ils carstgauns cun impediments cu ei va per litteratura sco per exempel ils dis da litteratura a Soloturn mo era autras occurrenzas. Jeu creiel ch'ei fuss impurtont denton era enrihont per nossa societad, sche carstgauns cun impediments vegnessan dapli a plaid. En mintga cass hai jeu grond gust da promover e porscher ina plattafuorma – forsia ein ils luvratoris da scriver cun persunas cun impediments mia via professiunala dil futur – tgisà?

Buna idea, e forsia la cumbinaziun ideala per Vos sco pedagoga sociala cun tgierp ed olma. Mo tgei fascinescha propi Vos vida quella lavur?

Quei job fa aunc suenter varga diesch onns plascher a mi, era sch'ei drova en-

qualga pazienza sentel jeu aunc adina ina grond'amur per quels carstgauns. Igl ei miu grond interess per els e lur historias. Jeu sun responsabla per ina gruppa viva e mobila ed astgel sustener els da daventar pli autonom. Ei vegn mai monoton e nus savein rir fetg bia ensemen. Els han enzatgei vid els che muenta e tucca mei, els ein aschi aviarts, directs ed autentics e magari era schregs – mo jeu sun gie era empau schrega (ri). Quei fascinescha adina puspei da niev mei!

Daveras bi co Vos raquintais da Vossa lavur e da Vos cussadents. Ei dess franc aunc massa bellezza historias. Atgnamein era la pandemia il motiu per quei telefon, mo da quella vegn gia discurrenzu detgavunda. Tuttina aunc per finir la damonda: Con fetg tuccan las restricziuns Vos el mintgadi da lavur e co van las cussadentas ed ils cussadents entuorn cun quella situaziun?

All'entschatta eis ei buca stau sempel cu nus havein stuiu reducir ils contacts socials dils cussadents e dallas cussadentas. Entgins cussadents ein restai a casa tier lur famiglias, auters ella gruppa dalla Stöckenweid. Enzacu eis ei stau obligatori da purtar mascras ordeifer la gruppa da habitar e quei han buca tuts beneventau. Jeu mezza portel gl'entir temps da lavur ella e sesentel meglier cun masca – era per schurmegiar els. Senza ch'ei vesien la mimica stossel denton declarer dapli certas caussas. Tut priu va ei bein, ei vulan denton adina puspei saver cu quei virus seigi vargaus ed jeu sai buca propi rispunder e dar ad els la segirtad ch'ei duvrasen, mo els ed ellas van entuorn enorm bein cun quella situaziun ch'ei per tut(ta)s ina sfida.